

ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

САМОЙЛЕНКО Олексій Олександрович

УДК 377.44:371.1:004

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПІДВИЩЕННЯ
КВАЛІФІКАЦІЇ КЕРІВНИКІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ
НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ НА ОСНОВІ ТЕХНОЛОГІЙ
ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ**

13.00.04 – теорія та методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Житомир – 2015

Дисертацією є рукопис

Робота виконана у Державному вищому навчальному закладі «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор,
дійсний член НАПН України
Олійник Віктор Васильович,
Державний вищий навчальний заклад
«Університет менеджменту освіти»
НАПН України, ректор.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Карташова Любов Андріївна,
Інститут професійно-технічної освіти
НАПН України, завідувач
лабораторії підручникотворення
для системи професійно-технічної освіти;

кандидат педагогічних наук
Галета Ярослав Володимирович,
Кіровоградський державний педагогічний університет
Імені Володимира Винниченка,
доцент кафедри педагогіки і освітнього менеджменту.

Захист відбудеться 25 листопада 2015 року о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 14.053.01 у Житомирському державному університеті імені Івана Франка за адресою: 10008, м. Житомир, вул. Велика Бердичівська, 40, другий поверх, конференц-зал.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Житомирського державного університету імені Івана Франка за адресою: 10008, м. Житомир, вул. Велика Бердичівська, 40.

Автореферат розіслано 23 жовтня 2015 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

С.Л. Яценко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження зумовлена оновленням нормативно-правового забезпечення щодо впровадження технологій дистанційного навчання в систему післядипломної педагогічної освіти (Закон України «Про вищу освіту», Закон України «Про Національну програму інформатизації», Указ Президента України «Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні», накази Міністерства освіти і науки України).

Трансформація в економічній, політичній та соціальній сферах суспільного життя в контексті розвитку інформаційних технологій вимагає вдосконалення сучасних форм і методів підвищення кваліфікації педагогічних працівників. Важливими завданнями визначається: поглиблення, розширення, оновлення знань, умінь, навичок та компетентностей слухачів відповідно до досягнень науково-технічного прогресу; сприяння інноваційному розвитку особистості, її здатності адаптуватися до сучасних умов суспільства; стимулювання потреби в самоосвіті, інтелектуальному, культурному та духовному розвитку; сприяння формуванню здатності до навчання впродовж життя. Зазначене зумовлює нові вимоги щодо розвитку та вдосконалення інформаційних і технічних засобів навчання у закладах післядипломної педагогічної освіти, подальшого використання технологій дистанційного навчання у підвищенні кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів.

Актуальність обраного напрямку дослідження підтверджують наукові праці з проблем теорії і практики післядипломної педагогічної освіти, які висвітлювали В. О. Гравіт, В. В. Дивак, Н. І. Клокар, Л. Л. Ляхоцька, В. І. Маслов, В. К. Мельник, Н. В. Морзе, В. В. Олійник, Є. Р. Чернишова, А. І. Чміль, В. Д. Шарко, В. П. Яковець та ін. Дослідженню питань підвищення кваліфікації керівних кадрів освіти присвячено роботи В. П. Беспалька, А. Ф. Верланя, Г. В. Єльнікової, В. І. Лугового, С. О. Сисоєвої. Упровадження технологій дистанційного навчання в освіті вивчали В. Ю. Биков, Н. М. Боллобаш, М. І. Жалдак, В. М. Кухаренко, В. В. Лапінський, Г. О. Райковська, О. В. Співаковський, Ю. В. Триус, М. І. Шерман.

Вивчення науково-педагогічних джерел з досліджуваної проблеми та аналіз стану підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів дозволили окреслити такі суперечності між: вимогами, зумовленими розвитком інформаційного суспільства, і реальним станом розвитку системи підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів; інтенсивним темпом розвитку інформаційних технологій в освіті та недостатнім рівнем оновлення змісту підвищення кваліфікації досліджуваної категорії; потребою комп'ютеризації діяльності керівників

професійно-технічних навчальних закладів і недостатньою практичною спрямованістю курсів підвищення кваліфікації в цьому напрямку.

Актуальність проблеми, її теоретична і практична значущість, необхідність розв'язання виокремлених суперечностей та недостатнє висвітлення в науковій літературі зумовили вибір теми дослідження: **«Організаційно-педагогічні умови підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на основі технологій дистанційного навчання».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано згідно з тематикою науково-дослідної роботи ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України «Науково-методичні основи модернізації освітньої діяльності вищих навчальних закладів післядипломної педагогічної освіти на засадах сучасних технологій» (реєстраційний № 0112U002346) та науково-дослідної роботи кафедри відкритих освітніх систем та інформаційно-комунікаційних технологій «Теоретико-методологічні основи впровадження дистанційного навчання у систему підвищення кваліфікації керівних і педагогічних кадрів освіти». Тема дослідження затверджена вченою радою ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» (протокол № 9 від 23. 11. 2011 р.) та узгоджена в Міжвідомчій раді з координаційних наукових досліджень у галузі педагогіки та психології в Україні (протокол № 1 від 31. 01. 2012 р.).

Мета дослідження – науково обґрунтувати, розробити та експериментально перевірити модель та організаційно-педагогічні умови підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на дистанційному етапі.

Для досягнення визначеної мети були поставлені наступні **завдання**:

1. Проаналізувати стан досліджуваної проблеми в педагогічній теорії та практиці, уточнити сутність базових понять.

2. Визначити організаційно-педагогічні умови підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи.

3. Теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити модель підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи.

4. Розробити критерії, показники та рівні сформованості комп'ютерно-мережевої компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи підвищення кваліфікації як складової їх професійної компетентності.

5. Створити освітньо-методичний комплекс з метою забезпечення підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів.

Об'єкт дослідження – процес підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів у системі післядипломної педагогічної освіти.

Предмет дослідження – модель та організаційно-педагогічні умови підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи з використанням технологій дистанційного навчання.

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять: положення теорії пізнання про цілісність і взаємозалежність соціальних явищ і процесів навколишнього світу; філософські ідеї про діалектику суб'єкта й об'єкта пізнання, практику як критерій істини; положення андрагогічного, акмеологічного, гуманістичного, синергетичного, праксеологічного та компетентнісного підходів до підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів; загальні положення теорії організації, якості використання технологій дистанційного навчання (В. Ю. Биков, В. М. Кухаренко, Н. В. Морзе та ін.); принципи й закономірності підвищення кваліфікації керівних та педагогічних кадрів професійно-технічних навчальних закладів у системі післядипломної освіти (І. А. Гриценко, В. В. Олійник, О. В. Пащенко, В. І. Пуцов, Л. М. Сергеева, А. І. Чміль та ін.); базові принципи андрагогіки та методологічні підходи в освіті (О. Є. Антонова, О. А. Дубасенюк, С. С. Вітвицька, С. І. Змеєв, Н. І. Клокар, В. Г. Кремень, С. В. Лісова, Н. Г. Протасова).

Методи дослідження. Для вирішення поставленої мети і завдань застосовано такі методи:

– *теоретичні* – аналіз наукової літератури (історичний, порівняльний), класифікація, систематизація й узагальнення категорійного апарату досліджуваної проблеми для уточнення сутності понять «технології дистанційного навчання» у післядипломній освіті, «комп'ютерно-мережева компетентність керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи» та «підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на основі технологій дистанційного навчання», теоретичне моделювання;

– *емпіричні* – анкетування, інтерв'ювання, тестування, бесіда та спостереження застосовувалися для виявлення освітніх потреб керівників професійно-технічних навчальних закладів та вивчення стану впровадження технологій дистанційного навчання; педагогічний експеримент (констатувальний та формувальний етапи) з метою впровадження моделі підвищення кваліфікації зазначеної категорії, перевірки її ефективності;

– *математичні методи статистичної обробки експериментальних даних* – якісний та кількісний аналіз результатів педагогічного експерименту, їх математична, графічна обробка та інтерпретація.

Організація та основні етапи дослідження. Дослідження передбачало кілька етапів наукового пошуку (2010-2015 роки).

На *першому етапі* (2010-2011 рр.) – пошуковому – проаналізовано філософську, соціологічну, управлінську, психолого-педагогічну літературу з теми дослідження; визначено мету, основні завдання, об'єкт і предмет дослідження; розроблено програму та методику наукового пошуку, упорядковано понятійний апарат;

На *другому етапі* (2011-2012 рр.) – моделювання – систематизовано матеріал щодо наукового обґрунтування організаційно-педагогічних умов підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів та її складових; розроблено авторську організаційно-педагогічну модель досліджуваного процесу; розроблено критерії та рівні сформованості комп'ютерно-мережевої компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів; проведено констатувальний етап експерименту.

На *третьому етапі* (2012-2015 рр.) – завершальному – здійснено формувальний етап експерименту й апробовано організаційно-педагогічну модель підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи з використанням технологій дистанційного навчання; проведено статистичну обробку його результатів; сформульовано висновки щодо вдосконалення процесу підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на основі розробленої моделі; викладено систематизований та узагальнений дослідницький матеріал у дисертаційній роботі та наукових публікаціях; оприлюднено основні положення й висновки дослідження.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота проводилася на базі Державного вищого навчального закладу «Університет менеджменту освіти» НАПН України, Комунального вищого навчального закладу «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради, Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. В експерименті брали участь 218 керівників професійно-технічних навчальних закладів та 22 викладачі закладів післядипломної педагогічної освіти.

Наукова новизна та теоретичне значення одержаних результатів полягає в тому, що на основі цілісного теоретичного аналізу досліджуваної проблеми:

вперше науково обґрунтовано організаційно-педагогічні умови підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи, теоретично обґрунтовано модель підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на визначеному етапі роботи з урахуванням чинників, що спонукають поєднання та вдосконалення елементів технологій дистанційного навчання, впровадження освітнього методичного комплексу, в тому числі авторського

посібника й освітніх мережевих ресурсів, які включають подання навчальної інформації, системну діагностику, контроль і корекцію навчального процесу; розроблено критерії, показники та рівні сформованості комп'ютерно-мережевої компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів на досліджуваному етапі підвищення кваліфікації; *удосконалено* зміст, форми, методи, і технології дистанційного навчання в процесі підвищення кваліфікації керівників ПТНЗ; уточнено зміст поняття «дистанційне навчання в післядипломній педагогічній освіті», «технології дистанційного навчання», «підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на основі технологій дистанційного навчання», «комп'ютерно-мережева компетентність керівника професійно-технічного навчального закладу»; *подальшого розвитку* набула методика організації дистанційного навчання керівників професійно-технічних навчальних закладів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що розроблено методичні рекомендації та освітні мережеві ресурси з метою підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи; укладено освітній методичний комплекс «Засоби спілкування в дистанційному навчанні», до якого розроблено та апробовано навчальний посібник для керівників професійно-технічних навчальних закладів. Етап керованої самостійної роботи при підвищенні кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів забезпечено електронним інформаційним ресурсом (URL: <http://ptnz.mk.ua>) та освітніми мережевими ресурсами, що можуть бути реалізовані в практиці роботи керівників професійно-технічних навчальних закладів.

Основні положення та результати дослідження **впроваджено** в процес підвищення кваліфікації Державного вищого навчального закладу «Університет менеджменту освіти» НАПН України (довідка про впровадження № 22. 1/244 від 18. 02. 2013 р.), Комунального вищого навчального закладу «Херсонська академії неперервної освіти» Херсонської обласної ради (довідка про впровадження № 01-23/356 від 04. 06. 2014 р.), Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (довідка про впровадження № 551/17-20 від 23. 04. 2014 р.).

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження доповідалися на наукових, науково-практичних конференціях та семінарах різного рівня, зокрема: *міжнародних*: «Альянс наук: вчений – вченому» (Дніпропетровськ, 2011), «Інформація і освіта: межі комунікацій INFO» (Горно-Алтайск, Росія, 2011), «Теорія і практика дистанційного навчання в післядипломній освіті» (Київ, 2012), «Інтелектуальні системи прийняття рішень і проблеми обчислювального інтелекту» (Херсон, 2014), «Особистість у сучасній освіті: проблеми навчання та розвитку» (Київ, 2014); *всеукраїнських*: «Формування та розвиток професійної компетентності

сучасного педагога в системі неперервної освіти» (Миколаїв, 2011), «Проблеми розвитку післядипломної педагогічної освіти у сучасному суспільстві» (Київ, 2011); науково-методичних семінарах кафедри відкритих освітніх систем та інформаційно-комунікаційних технологій ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України (2011-2015 рр.).

Публікації. Основні наукові результати дисертації опубліковано у 16 наукових працях. З них – 5 у провідних наукових фахових виданнях України, 2 – у наукових періодичних виданнях інших держав, одна стаття в інших періодичних виданнях, 7 – у збірках матеріалів конференцій різного рівня, 1 навчально-методичний посібник.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел (247 найменувань), додатків. Повний обсяг дисертації складає 253 сторінки, з яких основний текст дисертації викладено на 176 сторінках. Робота проілюстрована 18 таблицями та 20 рисунками.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми дослідження, визначено мету та завдання, об'єкт і предмет, охарактеризовано методи дослідно-експериментальної роботи, з'ясовано наукову новизну роботи та практичне значення отриманих результатів, висвітлено апробацію положень і висновків дисертації.

У **першому розділі** – «Теоретичні засади підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на основі технологій дистанційного навчання» – здійснено теоретичний аналіз проблеми підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на основі технологій дистанційного навчання у сучасній науково-педагогічній літературі, нормативних документах; розглянуто сутність досліджуваного процесу; виокремлено основні теоретико-методологічні підходи; проаналізовано та уточнено базові поняття дослідження.

З'ясовано, що процес підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів, зокрема за очно-дистанційною формою, вимагає впровадження технологій дистанційного навчання. Окреслено особливості управлінської діяльності керівників професійно-технічних навчальних закладів. Їх сутність базується на функціональних обов'язках. Зазначено про комунікаційну складову діяльності керівника, що реалізується шляхом використання медійно-мережевих технологій обміну інформацією. Розглянуто необхідність запровадження тематичних форумів в інформаційно-навчальному середовищі ПТНЗ. Доведено про доцільність керівництва виховною роботою в режимі реального або відкладеного часу за допомогою,

наприклад, персонального блогу керівника закладу. З'ясовано, що підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів спрямоване на послідовне вдосконалення управлінських знань, умінь і навичок, зростання майстерності.

Виокремлено теоретико-методологічні підходи, реалізація яких забезпечує ефективне підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів (андрагогічний, акмеологічний, гуманістичний, синергетичний, праксеологічний, компетентнісний). Окреслено їх роль, значення у розгляді досліджуваної проблеми.

Уточнено поняття «технології дистанційного навчання у післядипломній педагогічній освіті» – освітні технології, які здатні задовольнити зростаючий попит педагогічних та керівних кадрів освіти на якісне підвищення кваліфікації, забезпечити можливість «навчатися впродовж усього життя». Розглянуто наступні технології дистанційного навчання: кейс-технологія, кореспонденське навчання, TV-технологія та мережева технологія. З'ясовано, що кейс-технологія є менш актуальною в умовах підвищення кваліфікації у зв'язку з обмеженими можливостями оперативного оновлення друкованої освітньої інформації та коштовної фундаментальної матеріальної бази. З'ясовано, що комп'ютерно-мережеві технології на сучасному етапі є більш розповсюдженими та перспективними. Вони пов'язані зі створенням нових засобів навчання та збереженням знань, до яких належать: електронні підручники та мультимедіа, електронні бібліотеки й архіви, глобальні та локальні освітні мережі, інформаційно-пошукові та інформаційно-довідкові системи. Доведено, що технології дистанційного навчання забезпечують вдосконалення процесу підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів за рахунок використання освітніх мережевих ресурсів, надають можливість урізноманітнювати засоби спілкування слухачів і викладачів, активізувати роль викладача та здійснювати повний контроль за процесом підвищення кваліфікації, застосовувати багаторівневу систему тестування, поповнювати базу даних, накопичувати статистику підвищення кваліфікації слухачів.

У другому розділі – «Модель підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на основі технологій дистанційного навчання» – науково обґрунтовано організаційно-педагогічні умови підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на дистанційному етапі; визначено структурну і змістову характеристику авторської моделі та розкрито її сутність; розроблено критерії та рівні сформованості комп'ютерно-мережевої компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи з використанням технологій дистанційного навчання.

Обґрунтовано організаційні умови, які передбачають реалізацію навчально-тематичного плану підвищення кваліфікації керівників ПТНЗ (вивчення п'яти модулів) та нормативне забезпечення. Зазначено, що один модуль встановлюється за вибором університету і чотири – за вибором кожного керівника професійно-технічного навчального закладу. Запропоновано нормативне забезпечення етапу керованої самостійної роботи на основі технологій дистанційного навчання керівників професійно-технічних навчальних закладів: положення про освітні мережеві ресурси викладачів курсів підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів; положення про віртуально-навчальну лабораторію; положення про право власності й захист авторських прав у Державному вищому навчальному закладі «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України; положення про нормування робочого часу викладачів на етапі керованої самостійної роботи.

Обґрунтовано педагогічні умови, які включають медійно-мережевий обмін навчальною інформацією, інтерактивне мережеве спілкування, моніторингову систему накопичення знань та написання випускної роботи, проєкцію технологій дистанційного навчання на діяльність керівників професійно-технічних навчальних закладів. Визначено, що педагогічні умови реалізуються за допомогою електронного інформаційного ресурсу.

Запропоновано модель підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи з використанням технологій дистанційного навчання, яка складається із чотирьох блоків: цільового, змістово-організаційного, операційного та результативного (рис. 1).

Окреслено мету розробленої моделі: підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи. В основу реалізації змістово-організаційного блоку покладено організаційні та педагогічні умови, апробація яких передбачала використання технологій дистанційного навчання.

Визначено форми та методи підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів: медійно-мережеві семінари, інтерактивні лекції, керована самостійна робота, тематичні есе, контролюючі заходи, консультування, бесіди та обговорення в режимі реального та відкладеного часу, використання внутрішньої електронної пошти.

З'ясовано, що продуктивне просування за критеріями та рівнями сформованості комп'ютерно-мережевої компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи з використанням технологій дистанційного навчання у процесі підвищення кваліфікації забезпечується за рахунок систематичного моніторингу. Результатом упровадження авторської моделі є сформованість комп'ютерно-

мережевої компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів.

На основі теоретичного аналізу виділено основні компоненти комп'ютерно-мережевої компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів: мотиваційно-змістовий, інтеграційно-діяльнісний, творчий. Мотиваційно-змістовий компонент передбачає: розуміння слухачем потреби самостійного засвоєння знань, саморозвитку та самореалізації в процесі підвищення кваліфікації на основі використання технологій дистанційного навчання; усвідомлення свого місця в інформаційному суспільстві та значення технологій дистанційного навчання, які формують сучасну картину інформаційно-комунікаційного світу; мотивований вибір елементів технологій дистанційного навчання з метою використання їх у подальшій діяльності.

Інтеграційно-діяльнісний компонент визначається: вдосконаленням системи знань, умінь і навичок у напрямі поєднання різних елементів технологій дистанційного навчання; удосконаленням загальних умінь технологічного характеру (постановка мети, завдань та підбір декількох технологічних засобів реалізації, що забезпечують досягнення якісного результату підвищення кваліфікації керівних кадрів, удосконалення загальних умінь поєднання теоретико-практичних знань з фаху та окремих елементів технологій дистанційного навчання).

Творчий компонент характеризується: сформованістю у керівників професійно-технічних навчальних закладів уміння будувати процес самонавчання; здатністю до створення власної індивідуальної траєкторії самовдосконалення, до аналізу та коригування процесу самоосвіти та саморозвитку; застосуванням технології дистанційного навчання в професійній діяльності у ході створення власних електронних продуктів.

Визначено критерії та показники комп'ютерно-мережевої компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів на дистанційному етапі підвищення кваліфікації. Критерій А – спрямованість керівників професійно-технічних навчальних закладів на використання інформаційно-комунікаційних технологій при підвищенні кваліфікації. Критерій Б – уміння використовувати методикою поєднання елементів технологій дистанційного навчання. Критерій В – володіння методикою використання та вдосконалення технологій дистанційного навчання у професійній діяльності. Відносно встановлених критеріїв визначено рівні сформованості комп'ютерно-мережевої компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи при підвищенні кваліфікації (початковий, середній, достатній).

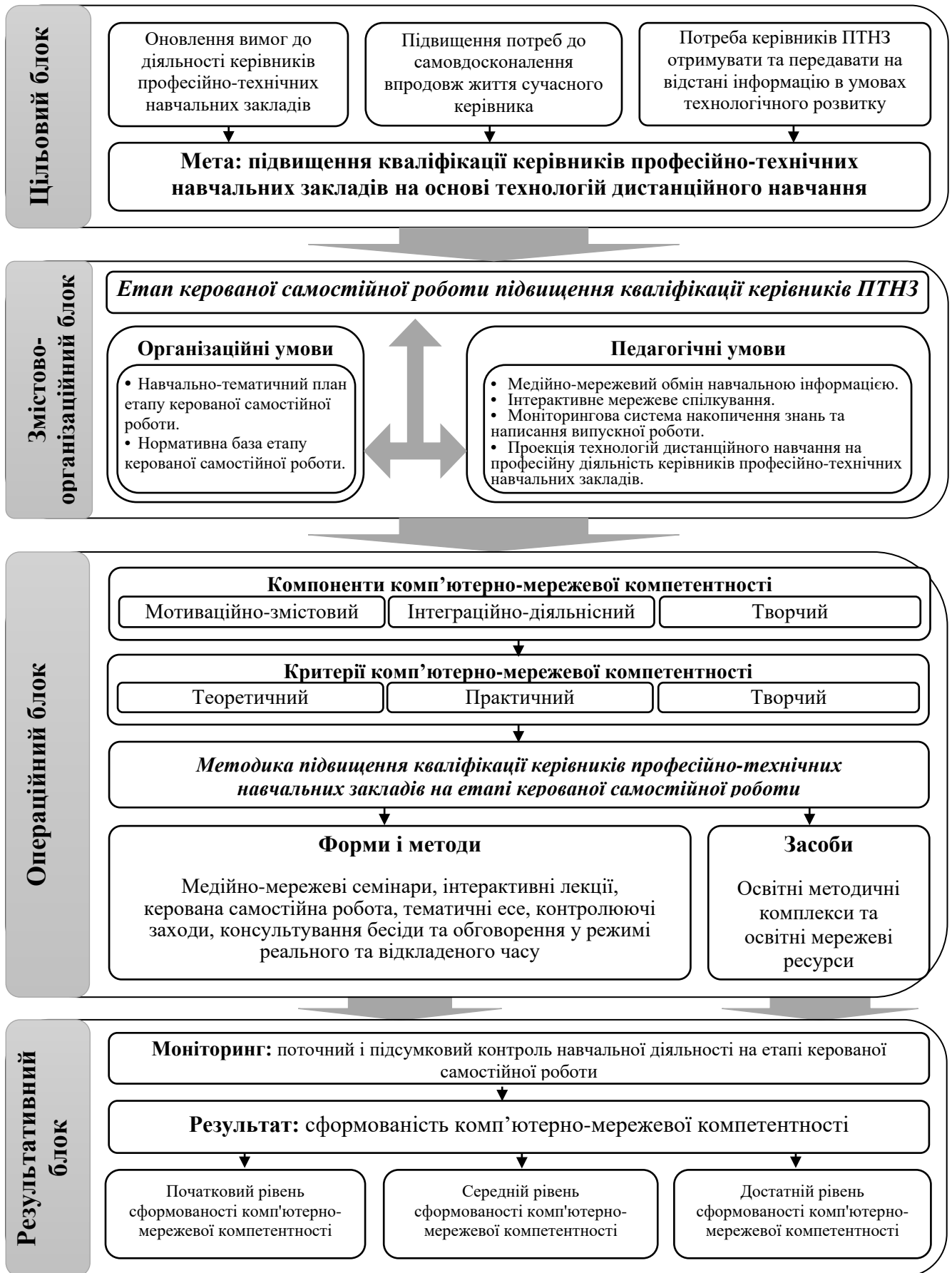

Рис. 1. Модель підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи з використанням технологій дистанційного навчання

У третьому розділі – «Експериментальна перевірка ефективності моделі підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи» – представлено результати впровадження моделі, розроблено методику підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи з використанням технологій дистанційного навчання, узагальнено результати науково-дослідної роботи.

Досліджено освітні потреби керівників професійно-технічних навчальних закладів у процесі підвищення кваліфікації. З'ясовано, що керівники виявляють бажання інтенсифікувати окремі курси підвищення кваліфікації шляхом застосування технологій дистанційного навчання, отримувати консультації за допомогою електронної пошти і тематичного форуму, а також у режимі реального часу. Дослідження засвідчує відносно невеликий відсоток керівників професійно-технічних навчальних закладів, які використовують технології дистанційного навчання в своїй діяльності, що пояснюється відсутністю вміння працювати з освітнім мережевим ресурсом. Виявлено необхідність їх розробки з урахуванням індивідуальних потреб.

На констатувальному етапі експерименту виявлено недостатній рівень сформованості комп'ютерно-мережевої компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи з використанням технологій дистанційного навчання. Доведено доцільність розробки методики підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів у визначеному напрямі, що передбачає запровадження вибіркового модуля «Засоби спілкування в дистанційному навчанні».

Розроблено методику підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи. Процес засвоєння освітньої інформації здійснювався на основі застосування технологій дистанційного навчання. Керівники професійно-технічних навчальних закладів вивчали змістові модулі в умовах освітнього мережевого ресурсу. Освітня інформація надавалася у формі структурованих інтерактивних лекцій, у матеріалах яких були представлені терміни із посиланнями на глосарій, а також мережевих освітніх семінарів. Представлення текстової інформації супроводжувалося аудіо та відео фрагментами, презентаціями та цифровими зображеннями. Навчальний матеріал подавався потижнево у вигляді систематизованої та впорядкованої інформації. Виконані завдання керівники професійно-технічних навчальних закладів надсилали у вигляді файлів, використовуючи освітній мережевий ресурс. Звітність відбувалася систематично за допомогою електронного щоденника, а також у вигляді чат-конференцій, обговорень у тематичних формах, в умовах медійно-мережевого семінару та за допомогою індивідуальних повідомлень. Моніторинг освітньої діяльності керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі

керованої самостійної роботи з використанням технологій дистанційного навчання сприяв підвищенню рівня активності слухачів та якості знань при вивченні кожної теми модуля.

Узагальнення результатів експериментального дослідження з використанням методів статистичної обробки та порівняльного аналізу засвідчує позитивну динаміку кількісних і якісних змін у структурних компонентах комп'ютерно-мережевої компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи при підвищенні кваліфікації (табл. 1).

Після впровадження запропонованої методики підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи з використанням технологій дистанційного навчання виявлено, що у слухачів експериментальної групи рівень сформованості мотиваційно-змістового компоненту вищий ніж у контрольній. Результати експериментальної роботи дають підстави стверджувати, що наприкінці експерименту значно зросла частка керівників професійно-технічних навчальних закладів, які мають сформований достатній рівень мотиваційно-змістового компоненту 26,16% (проти 3,74% на початку експерименту); на середньому рівні 68,23% керівників (проти 50,46% на початку експерименту). Натомість, початковий рівень мотиваційно-змістового компоненту спостерігався у 5,61% керівників проти 45,8% на початку експерименту.

Таблиця 1

Характеристика динаміки показників сформованості комп'ютерно-мережевої компетентності на початковому та кінцевому етапах педагогічного експерименту

№ п/п		Мотиваційно-змістовий				Інтеграційно-діяльнісний				Творчий				
		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		
		Абс.	%	Абс.	%	Абс.	%	Абс.	%	Абс.	%	Абс.	%	
1	Початковий	До експерименту	49	45,8	48	43,24	76	71,02	75	67,56	98	91,59	102	91,88
		Після експерименту	6	5,61	34	30,63	21	19,63	59	53,16	32	29,91	92	82,87
2	Середній	До експерименту	54	50,46	57	51,35	29	27,11	33	29,73	9	8,41	8	7,21
		Після експерименту	73	68,23	66	59,46	62	57,94	43	38,73	54	50,46	14	12,62
3	Достатній	До експерименту	4	3,74	6	5,41	2	1,87	3	2,71	0	0	1	0,91
		Після експерименту	28	26,16	11	9,91	24	22,43	9	8,11	21	19,63	5	4,51

За результатами дослідження з'ясовано, що після завершення формувального етапу експерименту в експериментальній групі збільшилася

кількість керівників професійно-технічних навчальних закладів з достатнім рівнем сформованості інтеграційно-діяльнісного компонента досліджуваної компетентності. Так, достатнього рівня сформованості в експериментальній групі досягли 22,43% слухача (проти 1,87% на початку експерименту); середнього рівня – 57,94% (проти 27,11 % на початку). Слухачі контрольної групи продемонстрували незначне зростання достатнього та середнього рівнів сформованості інтеграційно-діяльнісного компонента: кількість слухачів із достатнім рівнем сформованості зросла на 5,4%, а з середнім – на 9%, що є результатом засвоєння слухачами обсягу знань, передбаченого навчально-тематичним планом без запровадження елементів спроектованої методики на етапі самостійної керованої роботи у процесі підвищення кваліфікації.

Результати дослідження свідчать про збільшення частки слухачів, які мають достатній та середній рівні сформованості творчого компонента. Так, достатнього рівня сформованості творчого компонента комп'ютерно-мережевої компетентності досягли 19,63 % слухачів експериментальної групи; середнього рівня – 50,46% слухачів (проти 8,41% на початку експерименту). Натомість, кількість слухачів із низьким рівнем сформованості зменшилася в експериментальній групі на 61,68 % (91,59% – на початку експерименту та 29,91% – наприкінці).

Виявлено, що наприкінці експерименту в експериментальній групі відбулися позитивні зміни, що свідчать про підвищенні рівня комп'ютерно-мережевої компетентності, більш результативним стало використання технологій дистанційного навчання. Достовірність результатів експерименту забезпечувалася методом математичної статистики критерієм χ^2 Пірсона.

Таким чином, розроблена методика підвищення кваліфікації на етапі керованої самостійної роботи з використанням технологій дистанційного навчання сприяє формуванню комп'ютерно-мережевої компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів. Порівняльний аналіз змін рівнів досліджуваної компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів у контрольній та експериментальній групах засвідчує про ефективність формування комп'ютерно-мережевої компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів.

ВИСНОВКИ

1. У результаті аналізу науково-педагогічної літератури з питань запровадження технологій дистанційного навчання в післядипломну педагогічну освіту з'ясовано, що в процесі неперервної освіти керівників професійно-навчальних закладів особливого значення набуває використання можливостей мережі Інтернет, різноманітних її служб та сервісів. Виявлено, що керівник професійно-технічного навчального закладу знаходиться в центрі соціально-

економічних та педагогічних перетворень, координує, спрямовує працю педагогів у напрямі набуття економічної грамотності, ініціативності, вміння приймати самостійні рішення стратегічного і тактичного характеру, від чого залежить ефективність роботи закладу в цілому. Окреслено основні теоретичні підходи, реалізація яких дає змогу визначати нагальні проблеми післядипломної педагогічної освіти і стратегію їх вирішення, встановлювати ієрархію та порядок значущості, здобути об'єктивні знання, уникнути педагогічних стереотипів. Доведено, що технології дистанційного навчання надають можливість: проводити етап керованої самостійної роботи підвищення кваліфікації за допомогою сервісів мережі Інтернету; урізноманітнювати засоби спілкування слухачів і викладачів (електронна пошта, чат-конференція, тематичний форум, медійно-мережевий семінар, відеозв'язок, обмін текстовими та графічними файлами тощо); активізувати роль викладача і здійснювати повний контроль за процесом навчання; застосовувати багаторівневу систему тестування; поповнювати базу даних, накопичувати різнобічну статистику. З'ясовано, що методика на етапі керованої самостійної роботи з використанням технологій дистанційного навчання при підвищенні кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів предметно не розглядалася. Уточнено зміст поняття «дистанційне навчання в післядипломній педагогічній освіті», «технології дистанційного навчання», «підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на основі технологій дистанційного навчання», «комп'ютерно-мережева компетентність керівника професійно-технічного навчального закладу».

2. Науково обґрунтовано організаційно-педагогічні умови підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи, що передбачає використання технологій дистанційного навчання. З'ясовано, що підвищення кваліфікації за кредитно-модульною системою організації навчального процесу забезпечує можливість індивідуального підходу до слухачів зазначеної категорії залежно від їх початкової підготовки, особистих запитів і вимог кваліфікаційної характеристики. Запропоновано нормативні документи для супроводження дистанційного етапу підвищення кваліфікації: «Положення про освітні мережеві ресурси викладачів курсів підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів», «Положення про віртуально-навчальну лабораторію», «Положення про право власності й захист авторських прав в університеті», «Положення про норми часу на роботу на дистанційному етапі».

Окреслено значущість таких педагогічних умов на етапі керованої самостійної роботи з використанням технологій дистанційного навчання у процесі підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів як медійно-мережевий обмін навчальною інформацією, запровадження

моніторингової системи накопичення знань та написання випускної роботи; проєкція технологій дистанційного навчання на професійну діяльність керівників професійно-технічних навчальних закладів.

3. Теоретично обґрунтовано модель підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи з використанням технологій дистанційного навчання, яка передбачає цілеспрямований розвиток мотиваційно-змістового, інтеграційно-діяльнісного та творчого компонентів комп'ютерно-мережевої компетентності шляхом застосування технологій дистанційного навчання. Досягнення визначеної мети забезпечується особистісним просуванням за визначеними критеріями та рівнями за рахунок реалізації організаційно-педагогічних умов. З'ясовано, що впровадження технологій дистанційного навчання у процес підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів освіти забезпечує формування комп'ютерно-мережевої компетентності.

У ході формувального етапу експерименту перевірено ефективність розробленої моделі підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи на основі технологій дистанційного навчання. Статистично оброблені результати експериментального дослідження засвідчили ефективність запропонованої моделі. Результати педагогічного експерименту підтверджують позитивну динаміку формування комп'ютерно-мережевої компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів. Теоретично обґрунтовані та реалізовані організаційно-педагогічні умови підвищення кваліфікації у досліджуваному напрямку забезпечили послідовне й ефективне формування комп'ютерно-мережевої компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів.

4. Розроблено критерії та рівні сформованості комп'ютерно-мережевої компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи підвищення кваліфікації. Виділено три основних критерії, в основу яких покладено: спрямованість на використання технологій дистанційного навчання в процесі підвищення кваліфікації; уміння використовувати методику поєднання різних елементів технологій дистанційного навчання; застосування технологій дистанційного навчання у професійній діяльності. Визначені критерії супроводжуються показниками та трьома рівнями сформованості комп'ютерно-мережевої компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи підвищення кваліфікації (початковим, середнім та достатнім).

5. За результатами дослідження розроблено освітньо-методичний комплекс модуля «Засоби спілкування в дистанційному навчанні», впровадження якого дає змогу керівникам професійно-технічних навчальних

закладів на етапі керованої самостійної роботи підвищення кваліфікації здобути знання з використання інформаційно-комунікаційних технологій з проекцією у професійну діяльність.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів порушеної проблеми. Подальшого наукового обґрунтування та практичного впровадження потребують питання розробки навчально-методичного забезпечення дистанційного навчання в системі післядипломної педагогічної освіти в цілому. Існує необхідність організації навчання на дистанційних курсах, семінарах, вебінарах, майстер-класах за поглибленими програмами, що передбачає вивчення спеціальних питань укомплектованими групами фахівців з однаковою специфікою професійної діяльності. Перспективність розробки досліджуваної проблеми полягає також у визначенні методик вибору найбільш ефективних шляхів професійно-особистісного вдосконалення керівників у системі післядипломної освіти.

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

1. Самойленко О. О. Методика використання освітнього web-порталу в закладах післядипломної педагогічної освіти [Електронне видання] / О. О. Самойленко // «Теорія та методика управління освітою», 2011. – № 6. – Режим доступу: <http://tme.umo.edu.ua/>

2. Самойленко О. О. Особливості використання веб-порталу в навчальному процесі ВНЗ / О. О. Самойленко // «Вересень» Науковий часопис. Спецвип. Т. 2. – Миколаїв, 2011. – С. 90-95.

3. Самойленко О. О. Використання технологій дистанційного навчання у післядипломній освіті керівних кадрів ПТНЗ / О. О. Самойленко // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології : зб. наук. праць Херсонського нац. техн. ун-ту. – Вип. 2 (9). – Херсон, 2013. – С. 395-398.

4. Самойленко О. О. Технології дистанційного навчання у післядипломній освіті керівних кадрів професійно-технічних навчальних закладів / О. О. Самойленко // Післядипломна освіта в Україні. – 2014. – № 1 (24). – С. 71-74.

5. Самойленко О. О. Організаційні умови підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на основі технології дистанційного навчання / О. О. Самойленко // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології : зб. наук. праць Херсонського нац. техн. ун-ту. – Вип. 1 (10). – Херсон, 2014. – С. 139-142.

6. Самойленко А. А. Сущность понятия «дистанционное обучение» в последипломном педагогическом образовании [Электронное издание] / А. А. Самойленко // Психология. Социология. Педагогика, 2014. – № 4 (41). – Режим доступа: <http://www.psychology-sociology-pedagogy.ingnpublishing.com>

7. Самойленко А. А. Критерии и показатели повышения квалификации руководителей профессионально-технических учебных заведений на основе технологий дистанционного обучения // *Modern Science – Moderní věda.* – Praha. – České Republika, Nemoros. – 2014. – № 4. – P. 68-74.

8. Самойленко О. О. Організаційно-педагогічна модель підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на основі технологій дистанційного навчання / Проблеми освіти : наук. – мет. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. – К., 2014. – Вип. 80 – С. 200-206.

ОПУБЛІКОВАНІ ПРАЦІ АПРОБАЦІЙНОГО ХАРАКТЕРУ

9. Самойленко О. О. Особливості використання веб-порталу в навчальному процесі ВНЗ / О. О. Самойленко // *Формування та розвиток професійної компетентності сучасного педагога в системі неперервної освіти : всеукр. наук.-практ. конф.* – Миколаїв : ОШПО, 2011. – С. 140.

10. Самойленко О. О. Використання веб-порталу у педагогічній освіті / О. О. Самойленко // *Зб. резюме доповідей Всеукр. наук.-практ. конф. «Проблеми розвитку післядипломної педагогічної освіти у сучасному суспільстві» / НАПН України, Ун-т менедж. освіти, КВНЗ «Херсон. акад. неперерв. освіти» Херсон. обл. ради; За ред. В. В. Олійника.* – К., 2011. – С. 100.

11. Самойленко О. О. Стан і проблеми розвитку професійно-технічної освіти в Україні / О. О. Самойленко // *Теорія і практика дистанційного навчання в післядипломній освіті : III Міжнар. наук.-практ. конф.* – К., 2012. – С. 33.

12. Самойленко О. О. Комунікаційні технології в післядипломній освіті керівників професійно-технічних навчальних закладів / О. О. Самойленко // *Інтелектуальні системи прийняття рішень і проблеми обчислювального інтелекту : Міжнар. наук. конф.* – Херсон : ХНТУ, 2014. – С. 168-170.

13. Самойленко О. О. Методика дистанційного етапу підвищення кваліфікації керівників ПТНЗ / О. О. Самойленко // *Особистість у сучасній освіті : проблеми навчання та розвитку : Міжнародна наук.-практ. конф.* – К., 2014. – С. 189-192.

14. Самойленко О. О. Проблеми та перспективи використання технологій дистанційного навчання у підвищенні кваліфікації керівних кадрів ПТНЗ / О. О. Самойленко // *Елітний менеджер : технологія підготовки в системі національної освіти : матеріали наук.-практ. конф.* – К., 2014. – С. 56-59.

15. Самойленко А. А. Предпосылки внедрения технологий дистанционного обучения в процессе повышения квалификации руководителей профессионально-технических учебных заведений / А. А. Самойленко //

Информация и образование: границы коммуникаций INFO'14: сб. науч. трудов. – № 6 (14). – С. 361-363.

ОПУБЛІКОВАНІ ПРАЦІ, ЯКІ ДОДАТКОВО ВІДОБРАЖАЮТЬ НАУКОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ДИСЕРТАЦІЇ

16. Самойленко О. О. Засоби спілкування в мережі Інтернет : [навч.-метод. посіб.] / О. О. Самойленко. – К. : УМО, 2014. – 88 с.

АНОТАЦІЇ

Самойленко О. О. Організаційно-педагогічні умови підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на основі технологій дистанційного навчання. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти. – Житомирський державний університет імені Івана Франка. – Житомир, 2015.

У дисертації здійснено дослідження проблеми підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на основі технологій дистанційного навчання в науково-педагогічній теорії та практиці.

Досліджено сутність підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на основі технологій дистанційного навчання, окреслено методологічні підходи щодо підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів; проаналізовано та уточнено базові поняття дослідження.

Обґрунтовано організаційні та педагогічні умови підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійно роботи на основі технологій дистанційного навчання. Науково обґрунтовано та розроблено модель підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на досліджуваному етапі та розкрито її сутність. Розроблено критерії та рівні сформованості комп'ютерно-мережевої компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів на зазначеному етапі підвищення кваліфікації.

Експериментально доведено ефективність розробленої моделі підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на основі технологій дистанційного навчання, що сприяє покращенню якості освітнього процесу.

Ключові слова: комп'ютерно-мережева компетентність, керівники професійно-технічних навчальних закладів, етап керованої самостійної роботи підвищення кваліфікації, технології дистанційного навчання.

Самойленко А. А. Организационно-педагогические условия повышения квалификации руководителей профессионально-технических учебных заведений на основе технологий дистанционного обучения. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Житомирский государственный университет имени Ивана Франко. – Житомир, 2015.

В диссертации осуществлено исследование проблемы повышения квалификации руководителей профессионально-технических учебных заведений на основе технологий дистанционного обучения в научно-педагогической теории и практике.

Исследована сущность повышения квалификации руководителей профессионально-технических учебных заведений на основе технологий дистанционного обучения, выделены методологические подходы к повышению квалификации руководителей профессионально-технических учебных заведений; проанализированы и уточнены базовые понятия исследования.

Обоснованы организационные и педагогические условия повышения квалификации руководителей профессионально-технических учебных заведений на основе технологий дистанционного обучения. Организационные условия определяются учебно-тематическим планом дистанционного этапа повышения квалификации руководителей профессионально-технических учебных заведений и нормативной базой. Педагогические условия реализуются при помощи медийно-сетевого обмена учебной информацией, интерактивным сетевым общением, мониторинговой системой накопления знаний и написания выпускной работы, проекцией технологий дистанционного обучения на деятельность руководителей профессионально-технических учебных заведений. Научно разработана и обоснована организационно-педагогическая модель повышения квалификации руководителей профессионально-технических учебных заведений на дистанционном этапе, которая состоит из четырех блоков: целевой, содержательно-организационный, операционный и результативный. Выделены критерии и уровни компьютерно-сетевой компетентности руководителей профессионально-технических учебных заведений на этапе управляемой самостоятельной работы повышения квалификации. Выявлены основные компоненты компьютерно-сетевой компетентности руководителей профессионально-технических учебных заведений на исследуемом этапе повышения квалификации: мотивационно-содержательный; интеграционно-деятельностный; творческий.

Экспериментально подтверждена эффективность разработанной модели повышения квалификации руководителей профессионально-технических

учебных заведений на основе технологий дистанционного обучения, что способствует улучшению качества образовательного процесса.

Ключевые слова: компьютерно-сетевая компетентность, руководители профессионально-технических учебных заведений, этап управляемой самостоятельной работы повышения квалификации, технологии дистанционного обучения.

Samoylenko O.O. Organizational and pedagogical conditions of training managers of vocational schools based on distance learning technologies. – Manuscript copyright.

The dissertation on competition of a scientific degree of candidate of pedagogical Sciences, specialty 13.00.04 – theory and methods of professional education. Zhytomyr state University named after Ivan Franko. – Zhytomyr, 2015.

In the thesis the research resulted in problems of improvement of professional skill of heads of vocational educational institutions on the basis of distance learning technologies in the scientific and pedagogical theory and practice.

Examines the nature of the training managers of vocational educational institutions on the basis of distance learning technologies, outlines the methodological approaches to improve the skills of managers of vocational educational institutions, outlined the prerequisites for the implementation of distance learning technologies in the process of training for staff and management of education; analyzed and clarified the basic concepts of the study.

Justified organizational and pedagogical conditions of improvement of professional skill of heads of vocational educational institutions on the basis of distance learning technologies. Scientifically substantiated and developed organizational-pedagogical model of professional training of the heads of vocational educational institutions on the basis of distance learning technologies and disclosed its essence. Developed criteria and levels of computer-network of competence in the process of training leaders in vocational education and training institutions on the basis of distance learning technologies.

Experimentally proved the effectiveness of model training heads of vocational educational institutions.

Keywords: computer-network competence, heads of vocational educational institutions, remote stage of training, distance learning technologies.